

Reactie van B.M.S. van Praag van 3 oktober 2013 op artikel van Yvonne Hofs in de Volkskrant van 21 september 2013

Het artikel van Yvonne Hofs in Vonk van 21 september heeft veel stof doen opwaaien. De hoofdvragen in het pensioendebat zijn: Worden de pensioenfondsen bij handhaving van de huidige pensioenuitkeringen binnen enige decennia leeggegeten? Komt dat doordat de 'ouderen' veel meer uit de pot snoepen dan zij er in gedaan hebben of doordat de jongeren te weinig premie betalen? En, ten derde, hoe is de huidige pensioenpaniek tot stand gekomen?

Per maand en per fonds wordt de 'dekkingsgraad' berekend volgens de regels van de Pensioenwet 2007. In de teller van die breuk staat de waarde van de huidige bezittingen van het fonds en in de noemer de geschatte contante waarde van de toekomstige verplichtingen. Bij een waarde beneden de 100 procent is het fonds in onderdekking, maar veiligheidshalve wordt meestal terecht een buffer van zo'n 30 procent geëist. De discussie gaat over de manier waarop die toekomstige verplichtingen worden gewaardeerd. Hierbij is de rendementsverwachting van het fonds cruciaal. Hoe cruciaal blijkt uit de empirische vuistregel dat één procent meer rendement 15 punten meer dekkingsgraad oplevert. Een fonds dat bij een rendementsverwachting van 2,5 procent op een dekkingsgraad van 100 uitkomt, zou bij een rendement van 3,5 procent op 115 staan.

De wetgever heeft er voor gekozen aan alle fondsen dezelfde rendementsverwachting toe te schrijven van nu 2,5 procent. In de realiteit is dit echter onzin. Er zijn fondsen die al 40 jaar gemiddeld tegen de 9 procent per jaar maken (zoals Zorg en Welzijn, waarbij bijna de gehele gezondheidssector is aangesloten), en andere fondsen die met moeite gemiddeld 1 procent halen. Voor het ene fonds leidt het waarderen op basis van 2,5 procent tot een enorme onderwaardering van de soliditeit van het fonds en dus uiteindelijk tot kortingen, voor het tweede fonds geeft de dekkingsgraad nog een té hoge waardering.

Wil men deze weeffout herstellen, dan zal men dus moeten overgaan tot een rendementsschatting voor elk individueel fonds. De twee ingrediënten voor zo'n schatting zijn natuurlijk de rendementen die het fonds over een lange tijd gemaakt heeft. Daarbij dient aan de rendementen in het verleden veel gewicht te worden gehecht. Wanneer de trend over enige decennia dalend is zal dat vanzelf in de verwachtingen voor de toekomst worden meegenomen. Mevrouw Hofs brengt daartegen in dat 'rendementen uit het verleden geen garantie zijn voor de toekomst'. Met deze dooddoener heeft ze in strikte zin natuurlijk gelijk, er is geen absolute garantie. Het volstrekt ontkennen van de informatiewaarde van een langjarige 'track record' en zich alleen fixeren op een hevig fluctuerende specifieke marktrente die sterk beïnvloed wordt door de monetaire politiek van de Verenigde Staten en de EU is alleen nog veel dommer.

De overheid stelde in 2009 de commissie-Don in om te adviseren over veilige parameterwaarden. Zij kwam tot hogere waarden, maar het rapport is in de doofpot gestopt. Een realistische rekenrente voor vele fondsen, waaronder ABP (rendement 7 procent), Zorg en Welzijn (over 40 jaar 9 procent) zou nu voorzichtig gesteld kunnen worden op 4 procent, tegen welke rentevoet enige maanden geleden volgens staatssecretaris Kleinsma geen enkele van de 400 fondsen in Nederland onder water zou staan. Het ABP berekende enige maanden geleden dat over twintig jaar de positie van het ABP nog florissanter zou zijn dan vandaag. De keuze voor de swap-rente in de Pensioenwet 2007 (in dat jaar tegen de 5 procent) is een fout gebleken met dramatische consequenties niet alleen voor miljoenen reeds gepensioneerden, maar voor alle werknemers in Nederland. Kortom, er is geen

reden voor paniek, behalve bij een paar specifieke fondsen. Een nieuwe methode om een realistische rekenrente en dekkingsgraad te bepalen is noodzakelijk.

Of ouderen meer uitbetaald krijgen dan ze op basis van hun inleg en de gemaakte rendementen verdienen weet niemand, ook mevrouw Hofs niet. De premies waren tot 2007 gebaseerd op een rendementsverwachting van 4, en later 3,5 procent Omdat de rendementen bij bijvoorbeeld ABP en Zorg en Welzijn enige procenten hoger lagen moeten er aanzienlijke overreserves zijn opgebouwd. Anderzijds is er via VUT-uitkeringen en afromingen door de Staat bij ABP en door overige werkgevers via 'pension holidays' en 'niet-kostendekkende premies' veel afgeroomd. Het lijkt noodzakelijk dit voor alle fondsen uit te pluizen. Het kan best en velen hebben daarom gevraagd, maar DNB, regering, en fondsen hebben er geen goesting in en blijven Oostindisch doof.

Wanneer mevrouw Hofs het inderdaad bij het rechte eind heeft zullen vele ouderen begrip hebben voor korting. Mevrouw Hofs bouwt echter slechts gedachteloos na wat sommige anderen, onder wie blijkens de voetnoot onder haar artikel professor Kocken, haar influisteren.

De vraag is hoe deze paniek tot stand is gekomen. Mijns inziens is er sprake van een belangenconflict waarbij verschillende partijen de meningsvorming bepalen, waarbij de belangen van actieve werknemers te weinig en die van gepensioneerden nauwelijks gewicht in de schaal leggen. De oorzaak dient volgens mij primair gezocht te worden bij werkgevers en bij de Staat in het bijzonder die de pensioenuitgaven een grote kostenpost vinden. Voor het eerst dook de stelling dat het systeem 'onhoudbaar' is op in het rapport van de Commissie- Goudswaard (2010), echter zonder enig wetenschappelijk bewijs. Uitdagende vragen waarop deze uitspraak stoelde werden ofwel onbeantwoord gelaten of afgewimpeld met een reactie in de trant van: 'het is zo, omdat het zo is'. Sindsdien is het een mantra geworden.

Mevrouw Hofs schrijft: 'Iedereen die zich ook maar een beetje in de pensioenproblematiek verdiept, zou dat in moeten zien'. Een demagogische truc, want wie wil zich afficheren als domoor? Voor werkgevers en politici was dit dreigend failliet van het systeem natuurlijk 'gefundenes Fressen'. Kortingen, reducties, maximering van premies, niet meer indexerende werden gelegitimeerd door de dreigende ramp.

Een tweede kring van opiniemakers zijn de wetenschappers. In Nederland is er een prachtig netwerk (Netspar) van wetenschappers met veel kennis op het gebied van pensioenen. Helaas wordt dit netwerk voor meer dan de helft (enige miljoenen) per jaar gefinancierd door het ministerie van Sociale Zaken, andere ministeries en pensioenfondsen. Dit is een uiterst compromittante situatie die de onafhankelijkheid en geloofwaardigheid van betrokken wetenschappers in gevaar heeft gebracht. Zij kunnen hun subsidiegevers natuurlijk niet afvallen. Tenslotte zijn er nog enige opiniemakers met duidelijke commerciële belangen bij een handhaving van het huidige systeem van onzekerheid en fluctuaties van dekkingsgraden, dat vóór de invoering van de Pensioenwet geen probleem was. Ik doel hierbij op die bedrijven die intermediair zijn bij het afdekken van renterisico's voor pensioenfondsen. Het bedrijf Cardano van de heer Kocken is zo'n bedrijf.

De huidige ontwikkeling in onze samenleving dreigt niet alleen rampzalig te worden voor de huidige gepensioneerden, maar ook voor alle actieve werknemers, die als het zo doorgaat, naar een zeker en duidelijk pensioen kunnen fluiten. Mijns inziens dient zo spoedig mogelijk een internationale commissie van onafhankelijke deskundigen onze pensioensituatie te evalueren. Het is nog niet te laat.